

Om och kring ugglor

Bill Douhan

När jag i slutet av 1960-talet började intressera mig för fåglar, inspirerad av kamrater som redan hade varit skådare några år, var ugglelyssning en av de aktiviteter man skulle ägna sig åt under vintervintern. Av dessa redan garvade kamrater blev jag utlockad i skogen för att lyssna på dessa nattens musjägare och visst hörde vi också någon ugglas hoa där ute i mörkret. Vad jag dock bäst kommer ihåg är att jag frös. Vinternattens köld kan vara hård och att frysa är något som helt klart hör uggleutflykterna till. Oerfaren som jag då var hade jag tagit på mig för lite kläder, men jag lärde mig snabbt att varma kläder är ett måste vid denna syssla.

Trots detta mindre trevliga minne av min första uggleutflykt blev dessa snabbt ett trevligt och återkommande inslag i de därpå följande årens fågelskådning under vintervintern. Redan i februari var jag/vi på plats i någon lämplig skog med förhoppningen att få höra en ugglas av något slag. Eftersom jag var bosatt i Roslagen var det i första hand katt- och spurvuggla som erbjöds, vid enstaka tillfällen kunde vi få höra någon pärl- eller hornuggla. Slaguggla var inte att tänka på i denna del av Uppland på den tiden. För att få höra en sådan var man då tvungen att bege sig till den nordvästra delen av landskapet.

Det var under många år tätt mellan dessa utflykter, men det var sällan de gav något utbyte i form av många hoande ugglor. Visst hördes det en och annan ugglas hoa, men det var många kvällar som passerade utan ett hoande där ute i mörkret. Det jag bäst kommer ihåg är nog alla dessa timmar jag frysanter har stått där och lyssnat. Trots inköp av allt varmare kläder gick det aldrig att riktigt hålla kylan utanför. Jag kommer särskilt ihåg den avlagda fårskinnsoverall jag köpte från försvaret i början av 1970-talet. Den var varm; särskilt varm blev man vid försök att promenera i den.

Det hjälpte dock inte ens med denna overall om man skulle stå stilla i flera timmar. Jag minns särskilt en natt vid Bångsnåret i Harboskogarna i början av april 1979. Hit åkte vi en kväll med förhoppningen att få höra ugglan framför andra, nämligen den lappuggla som några lyckligt utvalda hade hört här kvällen innan. Vi anlände till den angivna platsen i god tid och väntan inleddes. Det var åtskilliga minusgrader och inte blev det varmare med tiden. Här stod vi och lyssnade spänt ut i mörkret, timme efter timme. Kylan kröp obönhörligen inför kläderna och till slut stod man där och hackade tänder. Det är vid sådana tillfällen agnarna sållas från vetet. Det är då de med det rätta virket sållas ut...

Ett sätt att hålla kylan på avstånd är att dricka varmt kaffe ur den medhavda termosens. Den första koppen är som bekant varm och smaken ej heller något att klaga på. Sedan vet man dock av erfarenhet hur det går. Vart efter kopp efter kopp försvinner ur termosens blir det återstående kaffet allt kallare och smaken allt mer motbjudande. Den sista skvätten är något man under normala förhållanden aldrig skulle komma på tanken att dricka, men när kylan tränger genom märke och ben tänker man annorlunda. Man suger i sig även den sista skvätten, med förhoppningen att något av den värme som trots allt fanns i den skall vandra över till ens mage. Att något kan smaka så vedervärdigt som denna sista kaffeslutt! Så var det vid Bångsnåret. Inte fick vi höra någon lappuggla heller.

Ugglekådning till diskodunk

Man kan dock studera ugglor under mer angenäma förhållanden. I början av maj 2005 var jag tillsammans med hustrun på ön Lesbos i den grekiska övärlden. Här behövde vi inte frysa och visst fanns det ugglor. Dvärguv hördes i stadens utkanter och utflykter i omgi-

vande olivlundar visade att den fanns även där. Andra fågelskådare hörde också tornuggla. Vi hörde ingen sådan, men vi kunde titta närmare på en under njutbara förhållanden. Ett par häckade nämligen i skorstenen till ett diskotek (!) mitt i den lilla stad där vi var bosatta. Efter middagen var det bara att ta en promenad in till centrum och placera sig strategiskt i närheten av det hus där paret häckade. Därefter vidtog väntan på att hanen skulle komma med föda åt sin familj. Natten var varm, cirka tjugo grader (plus), och blev man törstig var det bara att gå över gatan och köpa en öl på den kvällsöppna restaurangen. Här kunde man också låna med sig en stol över till den motsatta sidan av gatan. Stolen placerades på lämplig plats, d.v.s. med utsikt över den aktuella skorstenen, och den väl kylda ölen i handen. Här satt vi sedan, drickande öl, och tittade på tornugglehanen när han kom flygande som ett spöke genom den mörka natten, landade med bytet på skorstenen och för att sedan försvinna ned genom den. Efter någon minut återupptod han ur samma hål för att åter bege sig ut på jakt. Jag kunde inte låta bli att tänka på Bångsnåret

när jag satt här. Vilken skillnad. I temperatur, i miljö, i stämning. Men; visst är det något särskilt att stå och lyssna ut i mörkret i den tysta, kalla, folktomma vinternatten i Sverige under vårvintern.

Hamstrand hökuggla

Apropå ugglor kan jag passa på att berätta vad som hände en av mina mer fotointresserade fågelskådande kamrater. Han hittade redan i november en av alla de hökugglor som besökt Uppland under den gångna vintern och beslöt sig för att försöka fotografera den på nära håll. Han beväpnade sig med kamera, gömsle samt en infångad, levande, mus kvar i sin fälla. Tillbaka hos hökugglan placerades gömslet ut och fällan med den levande musen strax intill. Fotografen hann knappt in i gömslet förrän hökugglan hade fått syn på musen, attackerat och snart satt den på nämnda fälla. Ugglan försökte ihärdigt komma åt musen, men lyckades givetvis inte. Den gav dock snart upp detta hopplösa företag och flög därifrån för att ej mer återvända.

Ett nytt försök att fotografera samma

hökuggla gjordes efter samma koncept vid ett senare tillfälle. Ugglan upptäckte även denna gång strax musen i fällan, men fattade uppenbarligen genast hur det stod till och att musen således inte gick att komma åt. Den gjorde inte ens ett försöka att kontrollera hur det låg till ("Ha; det där går jag inte på en gång till..."). Eftersom det helt klart inte var någon mening att sitta kvar i gömslet avslutades vistelsen i den och det var dags att släppa den nya musen. Innan den släpptes gjorde han sig beredd att försöka fotografera hökugglan om den skulle attackera musen när den kom fri. Jodå; visst gick den till attack, men det gick så snabbt att kamraten aldrig hann fånga den på bild när musen fångades på bara ett par meters avstånd från honom. Därefter försvann den raskt bort från honom.

Min kamrat gjorde en intressant iakttagelse kring denna hökuggla. Eftersom det fanns gott om gnagare på det aktuella hygget var den ibland inte särskilt hungrig, men den drog sig ändå inte för att fånga ytterligare något lättfångat byte. Dessa möss, alternativt sorkar, hamstrade den sedan upp i grantoppar där de kilades fast bland kvistar och grenar. Uppenbarligen var syftet att återvända till dessa då tillgången på färskt byte senare kanske skulle tryta. Att hökugglan hamstrar föda på detta sätt var för mig okänt och jag har inte kunnat hitta uppgifter om beteendet från närmast tillgänglig litteratur.

Ovanlig gäst vid fågelbordet

Avslutningsvis, när jag ändå skriver om ugglor, kan jag även berätta om den jorduggla som besökte vårt fågelbord (!) i Östuna före skymningen den 10 mars 2006. Ugglan hade setts ett par dagar tidigare, men var nu åter i jakttagen i nästan fullt dagsljus (ca kl. 17). Nämnas bör också att det var 40 centimeter snö som täckte marken och att temperaturen åter var på väg ned mot minus 20 grader den kommande natten. Kanske var det hunger som fick den att jaga så här tidigt och jag kunde vid flera tillfällen se den slå mot gnagare som den hörde under snön. Dessa försök misslyckades

dock helt eftersom den var för lätt för att ta sig ned genom snön till de gnagare som fanns där under. Efter en stund lämnade den ängen och flög upp bland husen där vi bor. Jag återvände hemåt och just när jag kommer in på gårdsplanen ser jag hur jordugglan gör en attack mot en sen matgäst, en koltrast, vid fågelmatningen i skogskanten. Koltrasten upptäcker dock faran i tid och undkommer. Ugglan slår sig ned på marken under fågelautomaten och blir där sittande några sekunder innan den lättar och försvinner. Att ha jorduggla vid fågelbordet är ingen direkt alldaglig händelse.

Säkerligen var detta en jorduggla som hade tillbringat vintern här i trakten, men som under de senaste dygnens stränga kyla och djupa snötäcke hade det svårt att överleva. Tillgången på gnagare var sannolikt fortfarande god, men de var svåra att komma åt under all den snö som täckte marken. Några dagar senare påträffades den av Johan Månsson bildödad på Norrtäljevägen. Trist; den var dock märkt med en finsk ring och vi får således på sikt veta lite om vad den tidigare varit med om.

Bill Douhan

Rönaby

741 94

Knivsta

